SZAKTÖRTÉNET

VISSZATEKINTÉS

KÉT ÉVTIZED A GYÓGYITÁS SZOLGÁLATÁBAN

Sárközi Sándor[1]

Bevezető

A Magyar Honvédség balatonfüredi - régebbi nevén 5. számú Szanatórium - napjainkban Kardiológiai Rehabilitációs Intézet 1997. szeptemberében érkezett el fennállásának huszadik évfordulójához. Az évforduló alkalmas arra, hogy visszatekintést tegyünk a kezdeti időszakra, az alapítás körülményeire, nehézségeire, a változásokra és a fejlődésre.

A Honvédelmi Minisztérium vezetése részéről az 1970-es években érlelődött meg az a gondolat, hogy a honvédségen belül szükséges a szív- és érrendszeri betegek gyógyítása. Szükséges, mert a hadseregben jelentősen megnövekedett a szívinfarktust kapott betegek száma. Megelőzésre, utókezelésre és önálló rehabilitációra keresték a legjobbnak látszó megoldást.

A hadtáp és egészségügyi főnökség kezdeményező javaslatára alapították meg Balatonfüreden a szanatóriumot. A balatoni környezet és az Állami Szívkórház közelsége igen kedvező lehetőséget biztosított a szantórium létrehozására. Nagyszerű, kiváló kezdeményező építészek, kivitelezők, beruházók és beosztásokba kerülő orvosok, ápolók, szakterületen dolgozók szívügyüknek tekintették a szanatórium megépítését.

Nagy és nehéz feladat állt a tervezők, vezetők előtt és a minisztérium szakágai, csoportfőnökségei előtt a feladat, anyagi, tárgyi feltételinek biztosításában. Szükség volt az összehangolt tervezésre, a jó együttműködésre.

---

1 Sárközi Sándor nyá. ezredes

A szép és nagyszerű elgondolást, mely a honvédség tisztjei, tiszthelyettesei, polgári alkalmazottjai egészség védelme és biztosítása érdekében történt megértették és támogatták. Érdemes ezért áttekinteni mind azt a tevékenységet melyet végeztek az elmúlt húsz év alatt. Tanulságos lehet és a példákból a hasznos tapasztalatokat fel lehet használni napjainkban és a következő években az egészségügy szolgálatában.

Alapítás és az első évek

A Honvédelmi Minisztérium vezetését 1976-77 évben a hadseregben gyakrabban előforduló keringési- és érrendszeri betegségek arra indították, hogy az egészségügyi ellátástól független megoldást keressenek. Olyan rendszerben gondolkodtak, amely a betegek utókezelésére önálló rehabilitációra alkalmas. A fejlesztési, építési elgondolás arra irányult, hogy jól felszerelt szakmailag kiemelkedő **szanatóriumot** létesítsen.

Az egészségügyi állapottól függő intenzív ellátás régebben nem volt, melyet a normál, a krónikus és rehabilitációval egyben szándékoztak megvalósítani. Ehhez szükségesnek tartották a honvédelmi egészségügyi tagozat kiépítését. A honvédség tiszti, tiszthelyettesi és polgári dolgozók állományában megnövekedett a szív- és érrendszeri betegek száma, és az **Állami Kórház** terhelése megnövekedett a lakosság részéről. **A Honvédelmi Minisztérium ezért megállapodást kötött az Egészségügyi Minisztériummal közös beruházásra.** Megállapodás történt, hogy a balatonfüredi Állami Kórház folyamatban lévő fejlesztéséhez kapcsolódva két épületrészt - költségeit átvállalva - a hadsereg részére biztosítanak, átadnak.

A két minisztérium között történt megállapodást követően alapították 1977 évi szeptembver 1. határidővel a **Magyar Néphadsereg 5. Szanatóriumát**, a Magyar Néphadsereg Vezérkari Főnök Szervezési Csoportfőnökség 0025/110/1977. számú szervezési intézkedése alapján. A balatonfüredi Állami Kórházzal közös területen két főépületben száz betegággyal való működését írták elő. Rendeltetését elsősorban a szív- érrendszeri és szívműtéten átesett beteg utókezelése, egészségügyi rehabilitációja, valamint a veszélyeztettek preventív kezelésében határozták meg.

A Honvédelmi Minisztérium részéről az előkészítésben résztvett és azokat irányította: *Dr. Vámos László orvos vezérőrnagy* Egészségügyi Szolgálatfőnök és helyettese *Dr. Sugár Béla orvos ezredes*, valamint *Dr. Varga István orvos ezredes* osztályvezető, gyógyítóhelyettes.

Az alapítás és a kezdet a szervezet elindításánál sok gondot jelentett és igen sok munkával járt. A terv megismerését követően sorba kellett venni a feladatokat és a lehetőségeket. A Honvédelmi Minisztérium részéről parancsban kinevezték a vezető személyeket. A szanatórium első parancsnokának *Dr. Gyökössy József orvos alezredest* 1977. októberében nevezték ki. A parancsnok általános helyettesének *Dr. Galambos Aladár orvos alezredest*, gazdasági igazgatójának *Patócs Lászlót* osztották be. A megalakulást követően *Dr. Fekete Katalin* és *Dr. Gulyás József* kerültek osztályvezető főorvosi beosztásokba.

Az első feladatok közé tartozott a helyszínen való tájékozódás, melyet a Honvédelmi Minisztérium a megállapodásban foglaltak szerint kijelölt a szanatórium céljára. Az Állami Kórház építkezése már előre haladott állapotban volt és a terveket, a költségvetést szükségesnek látszott tanulmányozni, valamint a szükséges módosításokat elvégezni. Számtalan szakmai, katonai elgondolást kellet a főtervezővel *Pázmándi Margittal* és a Magyar Néphadsereg Beruházási és Fenntartási Főnökséggel egyeztetni. A beruházó Müvelődi Beruházó Vállalatnál *GergelyKárolylyal* és a Veszprémi Állami Építő Vállalattal az építést kiviteleztetni.

A munka szervezésében anyagi, pénzügyi vonatkozásában rendkívül sok gond és munka folyt. Szükségesnek mutatkozott a szanatórium részére ö nálló főzőkönyha kialakítása, a betegek és a személyzeti étterem, gyógyszertár, kezelőhelyiségek, raktárak, irodák létesítésének biztosítása.

A beruházás úgy készült, hogy az épületek építőipari és épületgépészeti berendezéseinek költségeit a Beruházási Fenntartási Főnökség fedezte.

A szanatórium üzemeltetéséhez szükséges valamennyi anyagot - orvosi műszerek, bútorzat, szállítójárművek, konyhai, irodatechnikai gépek, hírközlő berendezéseket és számos más anyagot a Honvédelmi Minisztérium szakszolgálati főnökségeitől kellett igényelni. Egyes cikkeket

vállalati úton szükségesnek mutatkozott legyártatni, másokat beszerezni és a helyszínre szállíttatni.

Az építkezés során először az úgynevezett "*Hotel*" szárny műszaki átadása történt 1978. márciusában. Július hónapban átadták a parancsnoki épületet a növérszállóval és hat összkomfortos szolgálati lakással.

A szanatórium építkezésénél a nehézséget az jelentette, hogy a tervező csak az épületet tervezte meg a belső berendezés figyelembevétele nélkül. A Honvédelmi Minisztérium irányítását végzőinek a szanatórium vezetőivel együtt kellett a belső berendezéseket megtervezni, kidolgozni és a szükséges bútorokat a Beruházási Fenntartási Főnökségtől igényelni.

A legjelentősebb problémák voltak az építkezésnél:

1.) A Motel épületrészben a tervező által kivitelezendő tálaló konyha helyett önállü főzésre alkalmas konyha, beteg és személyzeti étkezde kialakítása. Szükségesnek mutatkozott az átszerevezés és a műszaki berendezések biztosítása.

2.) Az irodák, gyógyszertár, raktárak kialakítása a tervtől eltérően szükségessé vált a honvédségi előírásoknak megfelelően.

3.) Nem történt meg megfelelően a pénztár és pénügyi helyiségek kialakítása. A szabályoknak megfelelően át kellett alakítani és létrehozni.

4.) Az elkészült nyitott folyosó zárttá történő átalakítása a D épületben a szolgálati lakások előtt.

5.) Szükségesnek mutatkozott a beépített szekrények, folyosófeliratok, szobák számozásának kivitelezése.

A szervezők figyelmét nem kerülte el a kulturális anyagok, alkotások, könyvek és a könyvtár berendezéséhez szükséges anyagok igénylése. Az egyes alkotások beszerzése céljából később pályázatot írtak ki.

A szanatórium kinevezett vezetői az első időben korábbi lakhelyükről utaztak rendszeresen naponta és hetenként a szanatóriumba. A pa-

rancsnok és egy-két munkatársa Kecskemétről, az irányítást végzők Budapestről és mások különböző helyőrségekből érkeztek. Folyamatosan foglalkoztak a beosztásba került személyi állomány felkészítésével. Számos értekezleten, egyeztető tárgyaláson vettek részt.

Az 1978. év nyarán megkezdték az orvosok, egészségügyi dolgozók, a szakszolgálati beosztásokba kerülők folyamatos felvételét és munkaköreik meghatározását. A szolgálati ágak vezetői között elsőként kerültek a szanatórium állományába:

Elhelyezési szolgálatvezetőnek *Dr Hartmann Józsefné*, Pénzügyi szolgálatvezetőnek *Nagy Sándor*, Ruházati szolgálatvezetőnek *Hamza Imréné*, Technikusnak *Schalkammer László*. Ezenkívül számos más beosztásba kerültek dolgozók felvételre. A szolgálati ágak vezetői folyamatosan kiegészítették létszámukat a munkavégzéshez szükséges dolgozókkal. A berendezési tárgyak érkezésével és az építkezés előrehaladásával egyidejűleg biztosították a berendezést, a szükséges technikai eszközök beépítésének menetét és üzemeltetését. Szükség volt az anyagok folyamatos átvételére és azok megbízható raktározására.

Az alapítók és a beosztásukba érkezők élelmezését az Építők Üdülőjéből látták el kezdetben és onnan hozták át az ebédet.

A szanatórium közel másfél éves megfeszített építő munka és beruházási, szervezési feladatok elvégzése nyomán kezdett fogadóképessé lenni. Az elkészült helyiségek, a kezelők, a betegszobák, orvosi irodák, kiszolgáló helyiségek berendezése után a betegek fogadására készen álltak. Ahhoz, hogy mindez rendben legyen szükség volt a személyzet felkészítésére. Ennek érdekében előadásokat tartottak a vezetők, főorvosok a gyógykezelés, ápolás, ellátás jó színvonalon történő elvégzésére. Ebben a tekintetben már előzőleg az Állami Kórházban végzett felkészültsége és gyakorlata folytán jelentős tevékenységet végzett *Dr. Fekete Katalin* főorvos.

Kezdetben 1979. áprilisától kisebb létszámú beteget, mintegy **8-10-15 főt** fogadtak. A Honvédelmi Minisztériumban közben meghatározták a szanatórium átadásának időpontját 1979. április 3-ára.

Az ünnepélyes megnyitóra 65 főt hívtak meg. A Honvédelmi Minisztérium részéről megjelent *Stadler János vezérőrnagy* hadtápfőnök, *Dr.*

Vámos László orvos vezérőrnagy egészségügyi csoportfőnök, *Dr. Varga István orvos ezredes* osztályvezető, gyógyítóhelyettes. Az építést tervező, beruházó és kivitelező vállalatok vezetői vagy helyettesei, az építőmunkások képviselői, vezetői, a szanatórium parancsnoksága és személyi állománya. Résztvettek meghívottként a katonai kórházak parancsnokai, a városi egészségügyi intézetek - köztük az Állami Kórház - és a városi állami szervezetek vezetői, képviselői.

A gyógyító munka megkezdése

A szanatórium két osztályból állt és indult. Az I. osztály szív- érrendszerei betegségek gyógykezelését kezdte meg *Dr. Fekete Katalin orvos őrnagy* vezetésével. A szanatórium alakulásával egyidőben vették át az Állami Kórházból a honvédség Hivatásos állományába.

A II. osztály vezetője *Dr. Gulyás József orvos őrnagy* általános rehabilitációs osztályt vezette. Kecskemétről a repülő kórház belgyógyászatáról érkezett az új beosztásába.

A gyógyító munka megkezdésekor még nem állt rendelkezésre a szükséges orvosi állomány. Általában minden évben tartalékos kiképzésben résztvevő orvosok vezénylésével dolgoztak. Egy-egy állás volt csak rendszeresen betöltve és 1980-tól volt már egy-egy beosztott orvos is osztályonként.

Az első időben elkészítették a betegellátók munkaköri leírását, a napi és az ügyeletes orvos szolgálati kötelmeit magába foglaló feladatokat. Megkülönböztették a szív betegosztályt és a rehabilitációs osztályt, valamint a kisegítő egészségügyi részleget.

A feladatok és kötelességek összhangjának megteremtésén fáradoztak és igyekeztek kialakítani a három műszakban történő munkabeosztás megteremtését. Szükségszerűen létrehozták a kiegészítő beteg ellátó részlegeket. Ezek sorába tartoztak az EKG, labor és a röntgen ellátás teendőinek megszervezése és beindítása.

A fizioterápiánál bevezették a gyógytornát a kialakított tornateremben. Gyógytornász kezdetben az Állami Kórházból jött át és végezte a

feladatokat. Ezek közé tartozott a légzőgyakorlat, szívműtét utáni egyéni és csoportos tornagyakorlatok, folyamatos terhelések elvégzése.

A fizioterápiához tartozott a különböző szénsavas fürdőkezelés és egyes esetekben az úszás előírása és végzése.

Az elektrotherapiához sorolták a rövidhullámot, az ultrahangot és különböző diadynamik rendszerben történő kezeléseket, vizsgálatokat.

A szanatórium megelőző, gyógyító ellátást folyamatosan biztosította a Magyar Honvédség hivatásos és tényleges katona állományának.

A betegek jelentős része a hivatásos tisztek, tiszthelyettesek közül került kezelésre.

Biztosította a honvédségi köztisztviselők, közalkalmazottak részére is az ellátást. Kiterjedt az ellátás a hivatásos, továbbszolgáló, köztisztviselő (korábban kinevezett polgári alkalmazottakra), közalkalmazotti állománynak a hozzátartozóira, családtagjaikra.

A hivatásos és honvédségi közalkalmazotti állományból szolgálati (öregségi, rokkantsági) nyugállományba helyezett személyek és hozzátartozóik részére, a rokkantsági nyugállomány időtartama alatt és idején.

Az ellátás ezeken kívül lehetőséget biztosít minden magyar és külföldi állampolgár részére, akinek erre és ilyenre az elöljáró engedélyt adott.

A gyógyítóeljárás magába foglalja mindazokat az eljárásokat, gyógyító eszközöket és müdszereket, lehetőségeket, amelyekkel a szanatórium, vagy az intézet rendelkezik.

A gyógyítóeljárás tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a hivatásos katonák jelentős része negyvenév felett nap mint nap veszélyeztetik az egészségüket. Az életmódban a fizikai aktivitás csökkenése, a táplálkozásban túlzottan zsíros ételek fogyasztása, sok és rendszeres dohányzás, a gyakran idegfeszültséget okozó szolgálati feladatok valamennyi rizikótényezők. Számosan nem veszik kellő időben figyelembe a vérnyomásváltozásokat, azok ingadozásait. Az egészségügyi vizsgálatok alkalmával

megállapított magas vérzsírszinjükre kellőképpen nem fordítanak gondot, melyek rendszerint érelmeszesedéshez vezetnek. Igen sok esetben a színinfarktus előzménye a szívkoszorúerekben előforduló érelmeszesedés. A felmérések szerint a túlfeszített munka, a túlzottan erős megterhelés és erős igénybevétel is előidézheti, előkészítheti az infarktust. Az egészségkárosító szokásokon kívül az intézetben keresik a lelkiényezők által előforduló okokat.

Az intézetben kutatják az okait annak is, hogy a katonatisztek átlagéletkora miért marad alatta az országos átlagnak. Keresik az okait és a magyarázatot is arra.

A kiegészítő betegellátó részlegeknél igen jelentős feladatokat végeztek a főnővérek vezetésével a nővérek. A főnővérek az Állami Szívkórházból kerültek a szanatóriumi beosztásaikba. *Pongrácz Karola* főnővér a beindulástól és betanítástól kezdődően dolgozott a II. osztályon. *Zóny Gyuláné* főnővér valamivel később 1982-től szintén az Állami Kórházból került beosztásba az I. osztályra.

Az I. osztályvezető főorvosa kezdettől - 1995 év végéig - *Dr. Fekete Katalin aorvos alezredes.*

Belgyógyász és kardiológus szakorvosok az osztályon:

Dr. Molnár Zsuzsa orvos,
Dr. Németh Lajos orvos százados,
Dr. Szabó István orvos,
Dr. Struba Anna orvos százados,
Dr. Berkes Mária orvos százados,
Dr. Kohut László adjunktus.

Az osztályon folyamatosan dolgoztak gyakorló tartalékos orvosok váltásokkal.

A II. osztály osztályvezető főorvosa az alakuláskor *Dr. Gulyás József orvos őrnagy* volt.

Beosztásba került szakorvosok a megalakulást követően:

Dr. Lehoczky Pál orvos őrnagy,
Dr. Héczey Veronika adjunktus,
Dr. Hajdú Lajos orvos őrnagy,
1983. szeptember 1-től Dr. Kéthelyi Judit o.őrnagy,
Sulyok Gabriella orvos őrnagy.

Az osztályvezető főorvosok kivételével az orvosok az osztályok között változtak. Időközben áthelyezések is történtek szolgálati érdekből és személyi kérések alapján.

Az intézetnek saját röntgen részlegvezető adjunktusaként dolgozott *Dr. Hajdúné Szakács Ágnes.*

A tudományos munkába az intézet orvosai rendszeresen publikálnak, résztvesznek. Tanulmányokat készítenek, előadásokat tartanak konferenciákon az infarktus témaköréből.

A nyugállományba kerülő tisztek, tiszthelyettesek életmód változása is előidézője számos esetben a szívinfarktusnak. Sokan nincsenek felkészülve arra, és a bizonytalanság, feleslegesség érzése, tudata rossz közérzetet eredményez. Mindezek felismerése folytán igyekeznek egészségmegőrző tevékenységre a figyelmet felhívni.

A beutalt szívbetegekkel megismertetik és a beszélgetések alkalmával elmondják, tanítják, hogyan kell okosan a betegséggel együtt élni. Az eredményesebb gyógyító tevékenység mellett tanítják a beteget arra, hogyan kerülhetik el az infarktust.

Az elmúlt években jelentős korszerűsítési elgondolást is megvalósítottak. A betegfelvételtől kiindulva a zárójelentésig bezárólag minden adminisztrációs tevékenységet számítógéppel végeznek. Sikerült megvásárolniuk egy amerikai gyártmányú rendkívül gazdaságos ultrahangos szívvizsgáló készüléket. Elmondták, hogy hasonlóból alig néhány darab van mindössze az országban.

Két évtized alatt igen sokat fejlődött az intézetben folyó megelőző és gyógyító tevékenység. Elsősorban az alapítástól kiinduló összehason-

lításból a dolgozók hosszú évek alatt megfordult betegek látják és érzékelik.

A kialakult, begyakorolt, magasszintű képzettséggel rendelkező orvosok, ápolók jó körülmények között felkészülten fogadják az intézetbe utalt beteget, és mindent megtesznek gyógyulásukért.

A balatonfüredi Honvéd Szanatórium az elnevezése és jellege megváltozott 1995. év végén. Magyar Honvédség Balatonfüredi Kardiológiai Rehabilitációs Intézet.

50 kardiológiai rehabilitációs ágy és 30 ágyas krónikus rheuma osztály működik. 1997 január 1-től kardiológiai járóbeteg szakrendelés működik munkanapokon.

Változások, fejlesztések

A szanatórium építésében változásokat követelt meg az élet és gyógyító munka tapasztalatai. Az épület belső kialakításában egyes orvosi és kiszolgáló helyiségek részlegeinél saját eszközökkel igyekeztek a szükséges kiegészítéseket, átalakításokat elvégezni.

Az épült hotel része a tervező elgondolása szerint árkádos kivitelben készült, de a gyakorlat azt bizonyította, hogy a balatoni széljárás miatt az első emeleti betegszobákat nehezen lehetett télen megfelelő hőmérsékleten tartani.

A gazdasági igazgató *Patócs László* kezdeményezte az árkádok beépítését. Soronkívül tervet készítettek és beruházási keretet biztosítottak 1985-ben, melyet a honvédelmi miniszter **Oláh István** jóváhagyott és 1986-ban már a kivitelezés megtörtént.

A parancsnoki épületben lévő orvosi helyiségek, fizikó, tornaterem a hotel szárny földszintjén kerültek elhelyezésre. Ezzel bővült az orvosi therapia és a hotel épületben egyhelyre került az összes betegeket ellátó részleg.

A hotel szárny a beruházás folytán esztétikusabbá vált és a belső udvarra Józsa Bálint szobrát szökőkúttal megépítve helyezték el.

Az építkezés, fejlesztés 1982-85 között a Beruházási Főnökséggel közösen történt. Irányításával és a szanatórium közreműködésével megépült egy 4 és 6 lakásos I. emeletes épület parkkal együtt, melybe 1985-ben orvosok és gazdasági dolgozók költöztek be.

A folyamatos betegellátás során szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján az intézet gyógyító tevékenységének jobbátétele érdekében - a földszinti helyiségek, az I. emeleti betegszobák jobb fűtésének elérése érdekében szükségessé vált a kezelőhelyek bővítése, korszerűsítése.

Az 1985-86-os években ennek megfelelően korszerű, esztétikus helyiségek jöttek létre a betegek részére. Ezek sorába tartozott a jól berendezett társalgó, olvasószoba, filmvetítő helyiség. Az építéssel egyidejűleg videoláncot is sikerült kialakítani. A betegszobákat ebben az időben televízió készülékekkel látták el, melyeken keresztül egészségügyi felvilágosító előadásokat lehetett továbbítani, részükre meghatározott időben leadni.

A televízió helyi adásaiban megjelölt időben szórakoztató filmeket is vetítettek. A bővítés alkalmával sikerült korszerűbb fiziotherapiát, elektrotherapiát, balneotherapiát is kialakítani. A változtatásokkal sikerült a betegek minőségi ellátását tovább javítani, a gyorsabb és kedvezőbb gyógyulás érdekében.

A katonai rendet, fegyelmet, ügyeleti szolgálatot a fennálló szabályok szerint igyekeztek betartani.

A változások, fejlesztések során a szolgálati ágak is lényegesen kedvezőbb helyzetbe kerültek. A vezetőik 20 év alatt sok tapasztalatot szereztek a munkavégzéseik közben. A dolgozók között is számosan kezdettől fogva együtt dolgoznak változatlanul a szolgálati ágak vezetőivel.

Az elhelyezési szolgálat a területi elhelyezési igazgatóság segítségével, támogatásával a műszaki átadástól kezdve ellenőrizte és óvta az épületek valamint a berendezések állagát.

Az élelmezési szolgálat kezdettől fogva nagyon jelentős feladatokat oldott meg. Az étkezés alapfokáról indultak el, amikor még különböző üdülőkből látták el ebéddel a dolgozókat a konyha elkészüléséig. Később a fejlesztés során a konyha kibővült és korszerűbbé vált. A személyzet is

bővült, a vendéglátóiparból vették át a szakszemélyzetet. A bővítéssel együtt bevezették a diétás ellátást és alkalmaztak diétás szakembereket. A rendezvényeken, ünnepségeken és külföldi delegációk fogadásán sikeresen biztosították az ellátást *Szekér Ernőné* és munkatársai.

A pénzügyi szolgálat a két évtized alatt folyamatosan és zavartalanul végezte ellátási munkáját. Az értékek megőrzésére és a pénzügyi biztosításra és rendszabályok betartására nagy figyelmet fordítottak. A pénzkezelés és ügyvitel, számvitel is korszerűsödött. Az ellenőrzéseket a követelmények szerint végrehajtotta. A pénzügyi és számviteli szolgálati ág vezetésében 1995 nyarán változás történt, azóta a vezető *Szuchyné Székely Mária.*

A ruházati szolgálat védőruha, védőeszköz és fektető ruházati anyag ellátását a Balatonkenesei honvéd üdülő támogatásával folyamatosan és jól ellátta. A ruházat tisztaságára és időben történő ellátásra nagy gondot fordított. A ruházati raktár kialakítását (és a hozzátartozó irodagépek, kiképzési anyagok, számítógépek, híradóeszközök üzemeltetését) jól biztosította, *Somogyi Kálmánné* vezetésével. A szállítási szolgálatvezető feladatit megalakulástól *Hamza Imre* látta el. Gondoskodott a rendszeresített és meglévő gépjárműtechnika üzemeltetéséről és javításáról.

A munkahely változások során az intézetben az elmúlt két évtizedben 225 fős változás történt, mely évekre vetítve kedvező. A munkaviszony tekintetében az összeszokottság és a munkakapcsolat jó.

A változások sorába tartozik nem utolsó sorban az, hogy a nyugállományba, nyugdíjba vonultak helyett új beosztásokba, munkakörökbe számosan kerültek. Az intézet parancsnoka *Dr. Gyökössy József orvos ezredes,* nyugállományba történő helyezését követően *Dr. Kéthelyi Judit osztályvezető főorvos ezredest* nevezték ki igazgatónak 1992. december 1-én.

Az igazgató katonai helyettesi beosztásba 1997. május 1-vel *Beneda László mérnök őrnagyot* nevezték ki.

Időközben 1996-ban új telefonközpontot létesített az intézet saját anyagi erőforrásból.

A szanatórium területe továbbra is az állam tulajdonában maradt és kezelője a Balatonfüred-i Állami Kórház. Az épületek a honvédség, pontosabban a Honvédelmi Minisztérium tulajdonát képezte.

Energiaellátás szempontjából az intézet 1995 februárig az Állami Kórházhoz tartozott. Attól kezdve teljesen külön vált távfűtés, villamosenergia, hideg-melegvíz területén. A továbbiakban a Honvédelmi Minisztérium Fenntartási Főigazgatóság intézeti források igénybevételével ideiglenes, konténeres gázkazánház került kiépítésre.

A végrehajtott beruházás igazolta a hozzáfűzött reményeket, mivel az üzemeltetési költségek a megelőző költségek 1/10 részére csökkentek.

Az intézetben közvéleménykutatást végeztek 1996-ban. A kutatás értékelése során megállapítást nyertek a következő adatok:

100 kiadott felmérési lapra érkezett 63 válasz, melyeknek a megoszlása:

Jó értékelésű 55 fő 79 %
Megfelelő 1 fő 1,4 %.
Nem megfelelő értékelésű 1 fő 1,4 %
Tartózkodott értékeléstől 7 fő 17,9 %

A közvélemény kutatás vagy vizsgálat egy kezdeményezés, mely azt is megmutatja, hogy vannak akik nem nyilvánítanak véleményt, melyet lehet pozitívnak is tekinteni.

A szanatórium és napjainkban az intézet tevékenységéről több alkalommal írtak újságírók, különösképpen a honvédség lapjában. Emlékképeket idézték és közölték élményeiket, tapasztalataikat a gyógyításról, munkájukról.

Szanatóriumi emlékképek címen a néphadsereg 1984. április 28. számában *Koncsek Lajos nyá. alezredes* írta a következőket:

"Élményeink tehát meggyőztek arról, hogy a szanatórium jó hírének valóban a szakmai hozzáértés, a türelmes ápolás az alapja. Éreztük ezt akkor, amikor a meglehetősen fiatal nővéri kollektíva nagy szakmai felkészültségről tett tanubizonyságot. Amikor gyógyszert vagy injekciót adtak,

vérnyomást mértek mindig volt egy-egy kedves vigaszmosolyuk. Ugyanezt mondhatom el a tornákat vezető és a fiziotherapiás nővérekről, egyáltalán a szantórium valamennyi fiatal szakemberéről."

A vélemények azt igazolják, hogy a szanatórium létrejötte óta sikeres és eredményes tevékenységet végzett és végez napjainkban. Az intézmény áldásos, gyógyító, megelőző, felvilágosító munkája nyomán sok százan, ezren gyógyultan térhettek vissza otthonaikba. Az orvosok szakasszisztensek, nővérek, tartalékos kiképzésen lévő fiatal orvosok és más területen dolgozók mind valamennyien igaz emberi cselekedeteket végeztek. Ezekért mondanak köszönetet, írnak visszaemlékezéseket, verseket, prózákat, hogy azokkal kifejezzék érzéseiket, gondolataikat.

A megkezdett úton, jó irányban és egyre felkészültebben, biztosabban haladt előre a szanatórium és vált intézetté 1995-ben. Az intézet két évtized tapasztalatainak felhasználásával - a némelykor fenálló bizonytalansági helyzet ellenére is - kiváló szolgálatot tesz a Magyar Honvédség gyógyító ellátásban. A honvédség vezetői közül a szanatóriumban nyert kezelést *Oláh István volt honvédelmi miniszter, Pacsek József altábornagy* vezérkari főnök, *Martics Pál, Kálazi József vezérőrnagyok* és sokan mások, írók, művészek, színészek is.

Az intézet vezető személyi állománya a két évtized alatt jó összhangba került, melyhez kapcsolódtak a hosszú időn keresztül ott dolgozók is.

Számosan kiemelkedő munkát végeztek éveken keresztül és elismerésben jutalomban, kitüntetésben is részesültek. Munkájukra a jövőben is lehet számítani a betegeknek, és mindazoknak akik megelőzésre, vagy utókezelésre szorulnak.

Emlékek az Intézetben a következők:

Dr. Orzovenszky Károly orvos őrnagy emlékét emlékoszlop hirdeti a szanatórium bejáratánál. Az 1948-49-es szabadságharcban résztvett orvos őrnagy *Görgei Artúr* hadtestében szolgált. A szabadságharc után fogságra ítélték és Balatonfüreden fürdőorvosként dolgozott az Állami Kórházban.

A szépen faragott mészkőből állított oszlopon fehér márványtáblán a következő szöveg olvasható:

"Orzovenszky Károly (1815-1876) a magyar szabadságharc honvéd törzsorvosa, majd 1853-tól Füred fürdőorvosa. Emlékére állította a MN 5. Szanatórium közössége, 1982 szeptember 29-én"

Az intézet és az Állami Szívkórház közötti átjárófolyosón elhelyezték *a magyar katonák fegyvernemi védőszentjeinek festményeit a következők szerint:*

- a lovasság védőszentje:	Szent György
- a páncélosok védőszentje:	Szent Krisztóf
- a gyalogság védőszentje:	Szent László
- a műszakiak védőszentje:	Szent Gellért
- a tüzérek védőszentje:	Szent Borbála
- a repülősök védőszentje:	Lorettói Madonna
- minden katona védőszentje:	Kapisztrán János

A szanatórium könyvtára 1978 decemberétől 1500 kötettel indult és kezdte meg tevékenységét. A berendezést és a válogatást nagy szakértelemmel *Körmendi Sándorné* könyvtáros végezte. A könyvtár a következő években és az elmúlt két évtized alatt jelentős növekedést ért el. A könyv állománya napjainkban közel 8000 kötetre emelkedett.

A könyvtárosi teendők ellátásában később *Körmendi Sándornét Nagy Istvánné* követte. A könyvtár látogatottsága a betegek és a dolgozók részéről igen jelentős. Számosan több alkalommal cserélnek könyvet a gyógykezelésük ideje alatt és szabadidejükben igen sokan olvasnak. A könyveken kívül olvassák a könyvtár olvasóhelyiségében a naponta, hetenként megjelenő lapokat is.

A kulturális és propaganda tevékenység szervezését és munkáját 1983-tól *Somogyi Józsefné* látja el. A könyvtári és kulturális munka 1991-től összevonásra került az intézetben melyet nagy körültekintéssel végez.

A Magyar Honvédség Kardiológiai Rehabilitációs Intézete az elmúlt húszév folyamán teljesítette a gyógyítás szoláglatában feladatát. Az intézet tervei, programjai a köszönő és elismerő levelek, írások igazolják azt az önzetlen hivatástudattal végzett munkát, melyet a szívbetegek érdekében végeztek.

Az intézetben elért eredményekre lehet a továbbiakban építeni és a két évtized alatti gyógyítómunkát magas szinten tovább folytatni.